
СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

УДК 339.92:332.1

© Михайлина Д.Г., Роговська-Іщук І.В., 2013

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ТРАНСКОРДОННА КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ВКЛЮЧЕННЯ У ГЛОБАЛЬНИЙ ВІДТВОРЮВАЛЬНИЙ ПРОСТІР

Розкриваються сучасні тенденції та закономірності промислової кластеризації на світовому рівні з урахуванням сучасних глобальних викликів. Окреслюється роль транскордонних кластерів в економічному розвитку провідних країн, необхідність та рівень їхнього запровадження в економіку України на сучасному етапі.

Ключові слова: глобалізація, єврорегіон, інновації, кластеризація, інтеграція, конкурентоспроможність, промислова політика, технології, транскордонний кластер.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується постійним посиленням конкурентного тиску і зростанням значущості глобальної корпоративної складової. При цьому засоби комунікацій, організаційні форми роботи, у наявні міжнародних компаній, дозволяють їм формувати нові виробничі структури - мережі, агломерації, альянси, партнерства, а також кластери. За умов, коли розрізнені високотехнологічні підприємства України не в змозі шляхом самофінансування вийти на світовий конкурентоспроможний технологічний рівень, необхідні організаційні заходи на мікрорівні щодо поєднання потенціалів багатьох підприємств. При цьому фахівці зазначають, що для виходу українських підприємств на транснаціональний рівень, зокрема, у вигляді ТНК, що базуються в Україні, необхідно сприяти кластерному підходу до економічного і технологічного розвитку через створення територіально-виробничих комплексів, у тому числі у транскордонному вимірі [5, с. 111-112].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ці питання широко окреслені у працях багатьох сучасних авторів, які висвітлюють закономірності зародження, функціонування, регіональний та глобальний потенціал розгортання кластеризації як конкурентної основи розвитку сучасного національного господарства. Серед таких авторів варто відзначити М.Портера як основоположника проблеми кластеризації економіки, а також М.Афанасьєва, Н.Мікулу, Л.Мяснікову, О.Олейніка,

В.Пісьмака, С.Соколенка, І.Сухорукова, П.Філіппова та ін., які виходячи з позитивного досвіду промислово розвинених країн, аргументують перспективність застосування кластеризації й в інших національних економіках.

Не розв'язані раніше частини загальної проблеми. На світовому ринку кластери присутні як єдині агенти відтворювальної мережі, що дозволяє їм виступати на рівних і протистояти негативному впливові глобальної конкуренції. Такі дієві приклади можна знайти у багатьох країнах: Бенгалор в Індії, Силіконова долина у США, Монпельє у Франції, Кембридж у Великій Британії, Хагенберг в Австрії, Мюнхен, Гамбург і Дрезден у Німеччині (останні отримали почесне звання "Силіконова долина ХХІ ст.") тощо [2, с. 53 - 65]. Корпоративним шляхом реалізується у кластерах й інноваційна політика, що дозволяє суттєво зменшити трансакційні витрати. Тому вивчення особливостей функціонування та сприяння розвитку кластерного бізнесу сьогодні виступає ключовим питанням як для світового господарства, так і для окремої національної економіки. При цьому у розрізі специфіки функціонування промислового сектора України на сучасному етапі, особливий інтерес становлять кластерні структури інноваційного та транскордонного спрямування.

Постановка завдання. На думку провідних аналітиків, збереження існуючої моделі розвитку промислового сектора України з орієнтацією на низькотехнологічне виробництво й експорт може призвести до подальшого нарощування

технологічного відставання від розвинутих країн та зниження конкурентних позицій національної економіки. Зокрема, за даними останнього звіту БЕФ про глобальну конкурентоспроможність у 2012-2013 рр., Україна серед 144 країн посіла 73-є місце проти 82-го у 2011-2012 рр. При цьому за підіндексом "інноваційна спроможність" вона змістилася вниз на 16 позицій, "оскільки вітчизняні підприємства більшою мірою використовують іноземні технології шляхом отримання ліцензій, ніж власні розробки та дослідження"[7]. Виходячи з цього, пріоритетним завданням державної політики на сучасному етапі є здійснення комплексу заходів щодо збалансованого розвитку усіх складових національної інноваційної системи, включаючи кластерні механізми розвитку територій.

Для визначення доцільності та перспективності застосування кластерних форм господарської діяльності в Україні, необхідно детально дослідити подібний досвід в інших країнах, визначити загальні механізми кластеризації національного господарства. При цьому треба дотримуватися здебільшого не внутрішнього регіонального підходу, а рівня транскордонного кластерного розвитку із залученням зовнішнього потенціалу й запозиченням позитивного міжнародного досвіду.

Викладення основного матеріалу дослідження. Кластеризацією вже охоплено понад 50% економік провідних країн, вона виступає новим вектором розвитку світ-системи капіталізму. При цьому, спираючись на прориви у науково-технологічній сфері та інтелектуалізацію основних чинників виробництва, вони змогли забезпечити приріст ВВП у діапазоні від 75 до 90% [1, с. 184]. Так, наводячи як приклад Італію, Е.Тоффлер, назвав кластеризацію "ною хвилею" розвитку капіталізму [4, с. 76]. Загальний процес глобалізації світового господарства здійснює вплив на кластери, сприяючи підвищенню їхньої конкурентоспроможності на світовому ринку. Термін "кластер" широко вживаний в англійських країнах - США, Великобританії тощо, а "промисловий район" у ряді європейських країн - Італія, Франція, Німеччина, Данія.

Кластерна концепція регіонального розвитку формується з кінця XIX ст., коли у роботах А.Маршала досліджувався синергійний ефект взаємодії споріднених та взаємопов'язаних промислових підприємств. Поштовхом до розвитку кластеризації економіки як фактора підвищення регіональної конкурентоспроможності слугували роботи М.Портера та його вдалі програми з формування кластерів у штаті Аризона (США). "Нова хвиля" кластеризації, починаючи з 90-х рр., стала реальним втіленням об'єктивної тенденції мезоінтеграції, а не продуктом надуманого експерименту. На мікрорівні

інтеграція здійснюється шляхом формування в економіці країни господарюючих блоків - кластерів, що включають фірми та організації, які пов'язані випуском кінцевої продукції та географічним положенням. При цьому географічну близькість доцільно розглядати як місце накопичення "критичної маси" соціального капіталу, наукового, інноваційного та виробничого потенціалів. Тільки за наявності такого поєднання кластери виявляються стійкими, системно емерджентними і конкурентоспроможними.

Під кластером розуміють мережу незалежних виробничих сервісних фірм, включаючи їхніх постачальників, творців технологій та ноу-хау (університети, науково-дослідні інститути, інжинірингові центри), сполучних ринкових інститутів (брокери, консультанти) і споживачів, що взаємодіють один з одним у рамках єдиного ландшафту створення вартості. Кластер виступає об'єктивним явищем як у географічному аспекті, так і в рамках єдиного внутрішнього інформаційного середовища, що тісно пов'язане із зовнішнім. У кластерах формується складна комбінація конкуренції та кооперації. Вони створюють унікальний ґрунт для інновацій. Причина успіху кластерів полягає у тому, що така форма господарювання найбільш адекватно відображає ключові особливості глобалізації. Їхніми головними елементами є: 1) базування на розвитку інноваційної діяльності; 2) активний розвиток різних видів і рівнів партнерства. Важливо також враховувати те, що кластери дозволяють домагатися успіху фірмам як розвинених, так і бідних країн, що розвиваються у жорстких умовах зростаючої конкуренції.

У зарубіжних країнах практика кластеризації економіки, в тому числі в межах транскордонних регіонів, використовується для зменшення нерівності їхнього соціально-економічного розвитку. Тут кластерна форма організації господарства використовується для створення "полісів росту". Цими полюсами є, як правило, міста, де зосереджуються підприємства, виробничо-технологічні, економічні та трудові ресурсні зв'язки між якими впливають на суміжні території, підвищуючи рівень їхнього економічного і соціального розвитку. При визначенні полюсів росту враховуються конкурентні переваги суб'єктів кластера, включаючи місцевий природно-ресурсний, соціально-економічний, інфраструктурний та інші види потенціалів, гео економічне положення тощо. Кластери, отже, стають центрами регіонального і локального розвитку. В них створюються умови для зосередження технопарків, логістичних центрів, технополісів та інших інноваційних ринкових форм організації економічної діяльності.

Існують численні приклади ефективного

запровадження кластерної промислової політики у світі. Зокрема, США відомі своїми кластерами у Силіконовій долині (об'єднує 7 тис. високотехнологічних компаній), Східному Массачусеті (біотехнології), Каліфорнії (виноробство), Джорджії (виробництво килимів), Канзасі (виробництво малих літаків) тощо. У Канаді (Ренфрью, Онтаріо) діє міні-кластер з виробництва дерев'яних будинків, підприємства якого обслуговують країни тихоокеанського регіону. Японія запровадила кластеризацію в рамках загальної промислової політики, утворивши асоціацію нових бізнес-інкубаторів (JANBO). Об'єднані Арабські Емірати відомі своїм мегакластером ТЕСОМ (біотехнології), який діє з 2000 р. Особливо популярною є кластерна модель ведення господарства в країнах Європейського союзу, оскільки, виступаючи продуктом ринкової економіки, вона обумовлена сприятливим поєднанням регіональних факторів і подальшим розвитком зв'язків між підприємствами всередині самого кластеру.

Вражаючи скандинавські масштаби кластеризації промисловості. Так, Фінляндія, маючи у розпорядженні всього 0,5% світових лісових ресурсів, за рахунок кластерів з високою продуктивністю, що підтримуються інноваційними структурами, забезпечує 10% світового експорту продукції деревообробки і 25% - паперу; на телекомунікаційному ринку вона забезпечує 30% світового експорту обладнання мобільного зв'язку і 40% - мобільних телефонів [4, с. 82]. У Данії понад 40% підприємств, що забезпечують 60% експорту функціонують у складі кластерів. У Норвегії сьогодні успішно функціонують 62 регіональні кластери, 55 з яких відносяться до промислових галузей. Державна підтримка та фінансування тут здійснюється в рамках реалізації державної інноваційної політики.

Подібна політика ефективно запроваджена також у таких європейських країнах, як Нідерланди (офіційно виділено 20 кластерів), Великобританія (154 кластери: від 8 до 18 у кожному з регіонів), Швейцарія (45 кластерів), Португалія (понад 30 фактично існуючих кластерів). Франція, Австрія, Італія також виступають взірцями застосування кластерної політики як змістовного інструменту промислової політики, тісно пов'язаного з політикою транскордонного регіонального розвитку. Зокрема, в Італії вирізняються кластери: Біелла (населення 48 тис. чол.) і Кастель-Гофредо (7 тис. чол.) - провідні світові центри виробництва сучасного текстилю; Монтебеллуна (25 тис. чол.), де виробляють 75% світових лижних черевиків та іншого спеціального взуття.

Як приклад ефективного господарювання у

рамках кластерної структури можна розглянути компанію КВВ з виробництва біопалива, яка 10% свого обігу щорічно інвестує у дослідження й інновації та з 2005 р. входить до кластера в Граці (Австрія). З часу приєднання до кластера число співробітників компанії збільшилося зі 100 до майже 400, а обіг подвоївся до 75 млн. євро у 2012 р. Загалом кластер об'єднує 160 компаній, спеціалізується на екологічно чистих технологіях і визнається одним із найефективніших у світі. За останні 5 років тут створено 6000 робочих місць. Середній темп зростання компаній, які належать до цієї групи, сягає 18% на рік, що майже вдвічі вище за показники подібних організацій. Компанії кластеру нині продають 90% своєї продукції на світових ринках, співпрацюючи з міжнародними кластерами з Данії, Сінгапуру, Китаю та Сполучених Штатів. Керівництво компанії стверджує, що визначні результати досягнуті саме завдяки можливостям, які надає кластер: розробка стратегій, допомога з фінансуванням і передові інновації [12].

Очевидний також вплив глобалізації на розвиток кластерів у таких напрямках, як зростання експорту товарів, послуг, компонентів і обладнання; активізація аутсорсингу, що сприяє делокалізації діяльності компанії. Наприклад, у виробництві керамічної плитки промислові кластери в Іспанії та Бразилії застосовують технології лідера цієї галузі - італійського кластера "Сассуоло". Компанії "Benetton" та "Ikea" створили міжнародні мережі, що співпрацюють з виробниками у багатьох країнах світу, купуючи їхню продукцію, сприяючи підвищенню ефективності місцевої економіки. У зв'язку зі значними відмінностями у заробітній платі більшість компаній легкої промисловості Тайваню і Гонконгу перенесли діяльність у КНР. У Гонконгу делокалізація, що торкнулася взуттєвої і текстильної промисловості, сприяла збільшенню випуску продукції у 1980-2000 рр. у 10 разів і підвищенню конкурентоспроможності легкої промисловості. З тієї ж причини регіон Тімішоара в Румунії став основним одержувачем італійських інвестицій.

У контексті залучення прямих іноземних інвестицій, які сприяють забезпеченню зарубіжних ринків кінцевими товарами, японські автомобільні компанії засновують кластери за кордоном, як правило копіюючи власні кластери. Низька інвестиційна активність малих і середніх підприємств часто пов'язана з недостатністю капіталу. У зв'язку з цим в Італії середні підприємства виносять за кордон виробництво лише стандартизованої продукції, а дорога продукція та індивідуальні товари й надалі випускаються в країні. З початку 70-х років у світі

відмічається тенденція до консолідації і концентрації більшості кластерів, але у деяких з них має місце зворотна тенденція. Наприклад, текстильна промисловість м. Прато (Італія) перейшла до кінця 70-х років від вертикально інтегрованої структури, у якій переважали декілька фірм, до деінтегрованої структури виробництва.

Глобалізація впливає на кластери також шляхом мобільності капіталу, тобто купівлі місцевих підприємств ТНК чи створення нових. Так, за даними дослідження BusinessWeek, у 2008р. 140 зі 186 провідних глобальних ТНК створили нові дослідницькі центри та лабораторії на території Китаю, Індії, країнах Перської Затоки. Як правило, ТНК мають у кластері центральний офіс, яким управляють професійні менеджери і фінансисти, більш компетентні у питаннях взаємодії з міжнародними фінансовими ринками та інститутами. Однак, як показує практика, відносини всередині більшості кластерів (промислових регіонів) зберігають горизонтальний (між фірмами регіону), а не вертикальний характер, причому зв'язки всередині кластерів під дією процесу глобалізації ускладнюються [13].

Останніми роками особливої значущості процеси кластеризації набули у країнах з перехідною економікою, й насамперед у країнах - нових членах ЄС. Для них ОЕСР і секретаріат ЄС сформувавши особливу програму, спрямовану на виконання проектів з розвитку кластерної моделі. Часткове фінансування проектів здійснювалося також ЄБРР. Для їхньої активізації секретаріат ЄС ініціював окремі програми в рамках СЕІ (Центральноєвропейської ініціативи), за якими Італії й Австрії пропонувалося через виконавчий секретаріат СЕІ у Трієсті сформувавши як національні, так і транскордонні кластерні структури для 17 країн-учасниць СЕІ. Згідно з прийнятою ще у 1997 р. Декларацією "Про зміцнення економічного співробітництва в Європі" і "План дій", що її конкретизує, відповідна допомога європейським країнам із перехідною економікою була цілеспрямована на формування нових виробничих систем на основі мереж і кластерів, що триває і донині [6, с. 14]. У жовтні 2008 року Європейський союз як План для політичної реалізації ухвалив Європейський Меморандум про кластери з метою підтримки інновацій у Європі за допомогою кластерів [11].

Так, у Словенії з 2000 р. було запроваджено п'ять пілотних кластерів, найбільш успішними з яких є автомобільний та текстильний; в Естонії на теперішній час подібні структури ініціювалися у галузі машинобудування й обробки лісу; в Угорщині сьогодні діють понад 60 кластерів, найвідомішими серед яких автомобільні; на

території Литви функціонує 7 транскордонних кластерів; у Словаччині найбільш відомі є металургійний, сільськогосподарський і автомобільний кластери, останній з яких має перспективу стати транскордонним [10].

Виходячи з геополітичного розташування України (19 із 25 регіонів є прикордонними; 4 з 7-ми межуючих кордонів належать державам-членам ЄС), особливий інтерес для нас становлять саме транскордонні кластерні утворення. Останні виступають насамперед як механізм гнучкого реагування на кон'юнктуру світових ринків, зростання стабільності функціонування завдяки інтеграції конкурентних переваг конкретних суб'єктів економічної діяльності.

Так, один з найбільш відомих транскордонних біофармацевтичних кластерів "Біодоліна" створено у 1996 році у долині річки Верхній Рейн (на кордоні Франції, Швейцарії та Німеччини). Близько 250 тис. людей (10% від загальної кількості населення транскордонного регіону) зайняті у біофармацевтичній галузі, яка традиційно формується відомими науковими установами, штаб-квартирами світових фармацевтичних гігантів ("Новартис", "Рош", "Сіба"), філіями великих фармацевтичних підприємств ("Джонсон і Джонсон", "Файзер", "Санofi-Авентис") [14].

Нещодавно утворено транскордонне об'єднання навколо затоки Ересунн (регіони Данії та Швеції), включаючи "Долину Медікон". Деякі підприємства, що входять у кластер і спеціалізуються на наукових дослідженнях з розробки медикаментів для лікування порушень центральної нервової системи, вже стали провідними у своїй галузі [10].

Серед інших відомих транскордонних кластерів у зарубіжних країнах провідні: 1) кластер біотехнологій, регіон Орезунд (Данія-Швеція), який об'єднує мережу численних фармацевтичних і біотехнологічних фірм, університетські лікарні та університети; 2) німецько-голландський транскордонний кластер (м. Твенте), який розгортає свою діяльність у виробництві пластмас, металообробки та біомедичному секторі; 3) німецько-голландський кластер, створений на базі транснаціональних корпорацій Os? і Nedcar (м. Венло); 4) бельгійсько-голландський кластер "Долина Доммель", який спеціалізується з питань впровадження високих технологій та інновацій; 5) португальсько-іспанський автомобільний кластер; 6) технологічний кластер (регіони Австрії та Словенії); 7) текстильний кластер (Нижня Австрія та Богемія); 8) транскордонний кластер з виробництва скла (Верхня Австрія, Баварія,

Богемія)[8]. Зокрема, після початку реалізації програми Clusterland у Верхній Австрії ініційовано понад 200 проєктів кластерної співпраці[10].

Останнім часом розвивається потужна політична ініціатива, спрямована на підтримку процесу інтернаціоналізації промислових кластерів в Італії, що стала відомою під назвою "мета-район" (metadistretto). Мета-райони розвиваються як інструмент зовнішньоторговельної політики під егідою Інституту зовнішньої торгівлі (ISE), який має штаб-квартиру в Римі й мережу з 16 місцевих філій в Італії та 107 представництв у 84 країнах світу.

Питання створення та підтримки кластерів займають помітне місце в програмі транскордонного співробітництва між Португалією та Іспанією "РОСТЕР", яка реалізується в рамках політики ЄС на 2007-2013 роки і дозволяє використовувати існуючі можливості в галузі туризму, соціального обслуговування, навколишнього середовища, технологій, охорони здоров'я, освіти та культури.

Серед транскордонних кластерів, що діють на території Литви та можуть розглядатися як перспективні й для України вирізняються: кластери у галузі туризму, до яких входять підприємства Калінінградської області РФ, Польщі та Литви; кластери з питань охорони здоров'я, розвитку рекреаційних зон і зон відпочинку за участю регіонів Польщі та Литви; кластери з питань виробництва меблів і виробів з деревини за участю регіонів Польщі, Німеччини та Литви; кластер у сфері харчової промисловості у Каунасі (за участю підприємств Польщі та Німеччини)[10].

Як стверджують аналітики, в Україні кластерна форма організації господарства ще не набула достатнього застосування та поширення. Відсутні досконалі інвестиційно-інноваційні механізми формування та функціонування кластерів, малоефективні фінансові механізми державного регулювання їхньої діяльності[14]. Методологічно виділяють три основні види транскордонних регіонів - потенційних пунктів кластеризації, до яких входять прикордонні території України: 1) за участю регіонів нових держав-членів ЄС; 2) за участю регіонів держав СНД; 3) морський транскордонний регіон[10]. При цьому доцільним вважають організацію розвитку транскордонних кластерів, передовсім у контексті використання потенціалу євро регіонів, 7 з яких діють сьогодні на території України, а саме: 1) "Буг" (Україна, Польща, Білорусь); 2) "Карпатський євро регіон" (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія); 3) "Нижній Дунай" (Україна, Молдова, Румунія); 4) "Верхній Прут" (Україна, Молдова, Румунія); 5) "Дніпро" (Україна,

Росія, Білорусь); 6) "Слобожанщина" (Україна, Росія); 7) "Ярославна" (Україна, Росія). У 2008 році за ініціативою Ради Європи було утворено Чорноморський євро регіон. Із створенням євро регіону "Донбас" (Україна, Росія) має бути завершено процес інституціоналізації транскордонного співробітництва у вигляді євро регіонів по усьому периметру державного кордону України.

Проте певний досвід кластерної організації підприємництва в Україні є, має місце започаткування процесів формування транскордонних кластерних ініціатив та розвитку транскордонних кластерів. Сьогодні кластери розвиваються в Івано-Франківській, Волинській, Рівненській, Полтавській, Сумській, Харківській областях, м. Севастополі. За сприяння асоціації "Поділля Перший" створені й активно розвиваються шість кластерів: будівельний, швейний, продовольчий - у Хмельницькому; харчовий і туристичний - у Кам'янець-Подільському; кластер сільського туризму у Шепетівці[11], які мають усі можливості для подальшого розвитку, у тому числі і у транскордонному вимірі. Однак поки що Хмельниччина залишається єдиним регіоном в Україні, де ефективно впроваджуються кластерні моделі промислового розвитку.

При цьому фактично у зародковому стані знаходиться процес формування транскордонних кластерів за участю України. Серед таких утворень можна виділити: 1) транскордонний логістичний кластер у Закарпатській області; 2) транскордонний туристично-рекреаційний кластер в українсько-польському транскордонному регіоні; 3) транскордонний "Люблінський Екоенергетичний Кластер" (шляхом залучення українських учасників: "Центру впровадження альтернативних і відновлювальних джерел енергії" та СП "ТзовКомЕкоЛьвів"). У Чернівецькій області розглядається можливість утворення туристичного транскордонного кластера на основі мережі регіонів-переможців Всеукраїнського конкурсу "Сім чудес України". У Луганській області вивчаються можливості реалізації транскордонних кластерних ініціатив у транспортному машинобудуванні, сільсько-господарському виробництві, медицині. У Львівській області опрацьовується питання створення транскордонного туристичного кластеру, у відповідності зі "Спільною стратегією розвитку українсько-польського транскордонного регіону на період до 2015 року". У 2007-2008 рр. започатковано створення будівельного, туристичного та фармацевтичного кластерів за участю господарюючих суб'єктів Харківської та Белгородської областей. Нині у Донецькій та

Луганській областях України і Белгородській області Росії в стадії розвитку транскордонний нанокластер, який може в процесі розвитку поширитися на інші сусідні регіони. Крім того, сьогодні завершується процес формування мега-кластеру "Севастополь", діяльність якого матиме вагомий вплив на розвиток транскордонного співробітництва у Чорноморському регіоні [9,14].

Висновки. Необхідність подальшого розгортання кластеризації економіки України очевидна. Особливо гостро постає питання пошуку та впровадження інноваційних шляхів розвитку транскордонних регіонів як одних з найменш розвинених, які, проте, мають особливі можливості для міжнародного економічного співробітництва. Цю проблему також актуалізує нещодавнє ухвалення доопрацьованого Закону України "Про індустріальні парки", який націлений на залучення до регіонів потужних інвесторів і передових технологій [15], що відкриває нові можливості також для розгортання ефективної діяльності транскордонних кластерних утворень. При цьому важливо дотримуватися передовсім інноваційно-інвестиційного способу розвитку транскордонного співробітництва в усьому відтворювальному спектрі з урахуванням пріоритетності максимізації залучення внутрішнього потенціалу та неминучого впливу нинішніх глобальних промислово-технологічних викликів.

Список літератури

1. Портер М. Конкуренція / М. Портер. Пер. с. англ. [уч. пос.]. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2000. - 495 с.
2. Письмак В. Новые формы организации инновационного процесса / В. Письмак // Экономист. - 2003. - № 9. - С. 53 - 65.
3. Филиппов П. Кластеры конкурентоспособности / П. Филиппов // Эксперт. Северо-Запад. - 2003. - № 43. - С. 16 - 19.
4. Афанасьев М. Мировая конкуренция и кластеризация экономики / М. Афанасьев, Л. Мясникова // Вопросы экономики. - 2005. - № 4. - С. 75 - 86.
5. Сухоруков А.І. Формування вітчизняних транснаціональних структур у контексті

забезпечення інноваційної безпеки України / А.І. Сухоруков, О.О. Олейніков // Стратегічна панорама. - 2005. - № 4. - С. 104 - 112.

6. Соколенко С. Стратегії економічного росту та формування нових виробничих систем в епоху глобалізації / С. Соколенко // Економічний часопис-XXI. - 2003. - № 5. - С. 11 - 16.

7. Місце України за Глобальним індексом конкурентоспроможності у 2012-2013 рр. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php>

8.

Final Report of the Expert Group on Enterprise Clusters and Networks / European Commission. - 2002. - 92 p.

9. Розпорядження КМ України "Про схвалення концепції національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів". - 2009. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ved.odessa.gov.ua>

10. Передовий досвід розвитку кластерів. - Київ. - 2009. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.docstoc.com/docs/122521400/>

11. Європейський досвід організації кластерів в системі органів місцевого самоврядування і використання досвіду в сучасній практиці. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://new-time.kherson.ua/index.php>

12. Euronews Планета Бізнес : Кластер, або як з 1+1 отримати 3. - 2013. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ua.euronews.com>

13. Гавриков Д.А. Влияние глобализации на развитие кластеров / Д.А. Гавриков // БИКИ. - 2006. - № 37 (8983). - С. 2-3.

14. Мікула Н. Звіт про науково-дослідну роботу "Розроблення методичних рекомендацій щодо виявлення транскордонних кластерів та кластерних ініціатив" / Керівник НДР Н. Мікула. - Львів. - 2010. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/index.php>

15. 21.06.2012. Верховна Рада України ухвалила доопрацьований Закон "Про індустріальні парки". - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://technopolis5.com/eng>

Аннотация

Диана Михайлина, Ирина Роговская-Ищук

**ТРАНСГРАНИЧНАЯ КЛАСТЕРИЗАЦИЯ КАК ИННОВАЦИОННЫЙ ВЕКТОР
ВКЛЮЧЕНИЯ В ГЛОБАЛЬНЫЙ ВОСПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ ПРОСТОР**

Раскрываются современные тенденции и закономерности промышленной кластеризации на мировом уровне с учетом современных глобальных вызовов. Очерчивается роль трансграничных кластеров в экономическом развитии передовых стран, необходимость и уровень их внедрения в экономику Украины на современном этапе.

Ключевые слова: *глобализация, еврорегион, инновации, кластеризация, интеграция, конкурентоспособность, промышленная политика, технологии, трансграничный кластер.*

Summary

Diana Mykhaylyna, Iryna Rogovska-Ichshuk

**TRANSFRONTAL CLUSTERIZATION AS INNOVATIVE VECTOR OF PLUGGING IN
GLOBAL REPRODUCTIVE SPACE**

Modern tendencies and conformities to law of the world level industrial clusterization taking into account modern global imperatives are discovered in this article. The role of transfrontal clusters in economic development of leading countries, necessity and level of their introduction for the economy of Ukraine on the modern stages is outlined.

Key words: *globalization, European region, innovations, clusterization, competitiveness, industrial policy, integration, technologies, transfrontal cluster.*